

**CONSULTINGUL POLITIC: ESENȚĂ ȘI DETERMINĂRI****Alexandru SOLCAN***Catedra Științe Politice*

Le développement du consulting politique a subi un impact de la part des processus liés à la démocratisation de la vie sociale et politique, à l'exploitation large des nouvelles technologies de communication. Les formes du consulting représentent à cette étape une modalité de corrélation entre le pouvoir et la compétence. Etant un phénomène de nature objective, son application tient des décisions prises par les acteurs politiques concrets, fait qui dénote le caractère subjectif de l'acte décisionnel.

Apărut ca răspuns la cerințele timpului cu precădere în așa domenii ca economia și dreptul, consultingul a devenit o realitate a practicii politice contemporane. Cunoscând o tradiție milenară, considerat tot atât de vechi ca și politica, fenomenul dat a însoțit omul în încercarea de a se realiza în esența sa aristotelică – aceea de „animal politic”. Având forme și conotații diferite, elemente de consiliere pot fi întâlnite în practica politică din cele mai vechi timpuri. Sfetnici, eminente cenușii, consilieri în diverse modalități și sub forme mai mult sau mai puțin discrete au influențat adoptarea deciziilor politice, iar prin aceasta, deseori, și mersul istoriei. De-a lungul timpului metodele și tehnicile utilizate în consulting s-au cumulat, asemenea evoluției culturii și civilizației, parcurgând calea de la primitiv și rudimentar la utilizarea tehnologiilor moderne, astfel încât astăzi putem vorbi de constituirea unui domeniu care posedă un obiect de studiu și un sistem metodologic bine conturat.

Din a doua jumătate a secolului precedent suntem martorii unei ascensiuni spectaculoase a consultingului, care cunoaște până în prezent un continuu proces de extindere. Putem evidenția mai mulți factori care au favorizat dezvoltarea consultingului politic în epoca contemporană. Aici vom menționa, în primul rând, impactul provocat de procesele legate de democratizarea vieții social-politice și, în al doilea rând, aplicarea pe scară largă a noilor tehnologii comunicaționale. Deși cu un grad de determinare de intensitate diferită, ambii acești factori au servit drept catalizatori obiectivi care au provocat declanșarea unor reacții în lanț în cadrul acestui fenomen, astfel încât astăzi tot mai insistent se vorbește cu referință la consultingul politic ca despre o știință de sine stătătoare.

Epoca modernă și cea contemporană prin mințile sale cele mai remarcabile, prin proiectele politice cele mai îndrăznețe, a fost preocupată de depășirea barierelor ce stăteau în calea afirmării libertății sub diferitele sale forme, dar, în primul rând, a celei politice, ținând cont de locul și rolul lor în sistemul relațiilor sociale. Odată cu eforturile de aplicare a normelor raționale-legale de legitimare a puterii politice în societățile angajate în aceste procese s-a produs reconfigurarea spațiului public, astfel el devenind unul al competiției și al concurenței deschise. Debarasându-se încet de limitările impuse de multiplele surse de discriminare politică, tot mai insistent s-au afirmat valorile care mai apoi au constituit esența unei democrații denumite participative. Antrenarea și angajarea în câmpul luptei pentru putere a unor noi subiecți, reprezentând forțe sociale din ce în ce mai largi, a sporit gradul de complexitate a politicii în toate formele sale de manifestare. Aceasta a stimulat elaborarea și aplicarea unor metode și tehnici speciale reieșind din noile realități ale luptei pentru putere, fapt care, pe de o parte, a favorizat dezvoltarea științelor politice aplicative, iar, pe de alta, a dus la sistematizarea acestor cunoștințe și la dezvoltarea consultingului politic. De menționat că, deși are cele mai strânse legături cu sfera politicii și a politicului și, prin urmare, ține de domeniul științei politice, consultingul politic a cunoscut o dezvoltare la intersecția diferitelor discipline socioumanistice: științele comunicării, sociologie, psihologie, management etc.

În strânsă legătură, din punct de vedere politic, cu procesele legate de democratizare, sub aspect tehnologic, consultingul politic își găsește motivația existențială și în noile realități social-politice generate de revoluția înregistrată în mijloacele de comunicare, în general, și de impactul ei asupra comunicării politice, în mod special. Epoca informațională a plasat comunicarea în rândul factorilor determinanți ai proceselor din toate domeniile vieții sociale. La etapa actuală, practic, este de neconceput o campanie politică fără utilizarea diferitelor tehnici, metode și mijloace speciale cu antrenarea persoanelor competente în elaborarea și aplicarea lor.

A devenit o chestie trivială afirmația că totul este comunicare, societatea de astăzi fiind una cuprinsă de comunicare. Realitatea lumii contemporane, care tot mai mult este una virtuală, este de așa natură încât dacă un eveniment sau personaj al vieții politice nu este subiectul proceselor de comunicare, atunci acest eveniment sau personaj nu există din punct de vedere politic. G.Sartori în lucrarea sa devenită clasică „Teoria democrației reinterpretată”(1987), referindu-se la democrațiile actuale, în încercarea de a caracteriza această realitate în „termeni clari și concisi”, afirmă că „lumea este – pentru marele public – mesajul mediatic” [1]. Cu timpul, metodele și tehnicile de transmitere a mesajelor au devenit tot mai sofisticate, domeniul dat devenind, la rândul său, obiectul unei specializări, astfel încât am ajuns astăzi să vorbim despre științele comunicării.

Cele expuse mai sus ne dă temeiul să afirmăm ca consultingul politic nu este un fenomen ce ține de modă, o chestie de prestigiu, dar o necesitate obiectivă. Deși nu este o invenție a lumii contemporane, consultingul politic devine un imperativ stringent determinat de noile realități social-politice.

Caracterul obiectiv al consultingului politic poate fi dedus și din însăși esența sa. În intenția de a efectua o delimitare cât mai exactă a rolului și locului consultingului în sistemul relațiilor sociale, subscriem părerii unor autori care analizează actualitatea relațiilor de consultanță prin prisma legăturilor și a interdependențelor stabilite în cadrul relațiilor de putere, a necesităților de schimbare și nevoia de lărgire a competenței [2]. În acest sens, în cadrul unei abordări, care pornește de la perspectiva sistemică, consultingul poate fi definit drept o formă concretă a relațiilor economico-manageriale aplicată în domeniul administrării organizaționale. Consultingul constituie suportul teoretic, conceptual, metodologic, informațional, juridic, etic al sistemelor de administrare organizațională la toate etapele sale, de la constituire la perfecționare și dezvoltare.

Formele de consulting cunoscute la etapa actuală reprezintă o varietate particulară a relațiilor de consultare aplicate în domeniul managementului organizațional și constituie, la rândul său, o modalitate de îmbinare a puterii și competenței. În eforturile de a stabili legătura dintre puterea subiectului și nivelul lui de competență se impune necesitatea de a defini noțiunile „relații de putere” și „competență”.

Relațiile de putere pot fi abordate drept o formă a relațiilor subiect-obiect, în care rolul de obiect îl joacă, la rândul său, tot un subiect – unul „desubiectivizat”. Subiectul deține putere în măsura în care reușește să-și promoveze interesele în limita posibilităților care le oferă însuși procesul de exercitare a puterii.

Abordarea dată pune în evidență două aspecte primordiale raportate la puterea subiectului: interesele și posibilitățile. În tendința firească de a-și promova interesele și pornind de la ele, subiectul puterii va tinde în permanență să-și creeze posibilitățile necesare pentru aceasta. De aici rezultă două trăsături esențiale ale relațiilor de putere. Prima, subiectul, depășind rezistența forțelor exterioare, tinde în permanență să-și lărgască pe orizontală arealul de exercitare a puterii („expansiunea puterii”). A doua, atunci când mediul exterior nu permite extinderea puterii, subiectul, în căutarea unei stabilități, va tinde să găsească un echilibru cu aceste forțe („întărirea puterii”). Expansiunea și întărirea puterii sunt cele două forțe motrice care impun subiectului puterii adoptarea unor decizii menite să stabilească concordanța dintre interese și posibilități.

Termenul „competență”, la rândul său, cunoaște mai multe accepții [3]. Sintetizând definițiile existente, pornind de la preocuparea studiului curent, competența reprezintă capacitatea sau calitatea unei persoane de a se pronunța asupra unei probleme, de a aprecia, soluționa sau de a hotărî un lucru, grație educației primite și a experienței acumulate. Competența politică, la rândul său, poate fi definită drept stăpânirea unor cunoștințe și abilități de ordin practic în desfășurarea vieții politice și a conducerii societății. R.Dahl, în cunoscutul său studiu „Democrația și criticii ei” (1989), pornind de la criteriile de esență elaborate încă de J.S. Mill, scoate în evidență trei calități care dau competență politică celor care guvernează: pe lângă virtutea morală, înțelegerea scopurilor și obiectivelor, „conducătorii trebuie să cunoască și cele mai bune, cele mai eficiente și cele mai corespunzătoare mijloace de realizare a obiectivelor dorite” [4].

Practică ne oferă destule exemple când subiecții puterii tind să-și sporească gradul de competență. Aceasta constituind o reflectare a unei stări calitative a puterii măcinate de insuficiență competitivă, care, la rândul său, este dovada ineficienței puterii, iar de aici – și a instabilității ei. De remarcat că în anumite situații, caracterizate prin lipsa concurenței, subiectul puterii poate suprima nemulțumirea sistemului provocată de instabilitatea lui. Însă, în condițiile unui sistem deschis, când mediul extern este unul dinamic, subiectul puterii este angajat permanent în procesul de expansiune și întărire a puterii. De aici apare și necesitatea permanentă de însușire a unei noi competențe.

Subiectul puterii are la dispoziție diferite metode de a-și spori gradul de competență: instruire, traininguri, reflecție etc. Este, însă, cunoscut fenomenul psihologic de incompatibilitate în psihicul unei persoane a tipului

autoritar și a celui competitiv. Mecanismele diferite de reflecție a subiectului puterii și cel al competenței limitează aplicarea acestor metode în practică. Aceasta pune bazele unei colaborări dintre subiectul puterii și cel al competenței. Relațiile de consultanță reprezintă una dintre formele acestei colaborări și se bazează pe specializarea și profesionalizarea subiectului competenței.

Ponderea puterii sau influența unui actor politic, dar și pericolele pe care le ascunde, sunt bine descrise prin modelul formulat de Karl W. Deutsch [5], conform caruia puterea de a spori probabilitatea producerii unui efect pozitiv specific reprezintă atât puterea de atingere a unui obiectiv, cât și puterea de a controla mediul înconjurător. Asemenea tuturor situațiilor care implică atingerea unui obiectiv sau controlul asupra mediului, aplicarea acestui tip de putere implică în mod necesar un nivel înalt de autocontrol din partea actorului politic care o exercită. Aceasta presupune atât pericolul potențial, cât și pericolul real al pierderii parțiale a autocontrolului. Dacă nu se iau măsuri de prevenire a acestor amenințări, ponderea puterii poate deveni contrară propriilor interese sau autodistructivă.

Așadar, instabilitatea politică caracteristică relațiilor de putere în condițiile unui mediu extern dinamic creează premisele fundamentale pentru apelarea la serviciile de consiliere. În condițiile în care subiectul puterii conștientizează dezechilibrul dintre interese și posibilități (simte necesitatea de schimbare) și nu are capacitatea de a depăși situația creată (înțelege actualitatea obținerii unei competențe sporite pentru realizarea schimbării), numai atunci putem vorbi de înțelegerea praxiologică a necesității de consulting. Prin urmare, deși este un fenomen de natură obiectivă, cum am văzut mai sus, aplicarea lui ține de deciziile unor actori politici concreți, iar de aici și caracterul subiectiv al actului decizional.

Putem afirma că odată cu apariția relațiilor de putere și, în mod special, cu separarea conducerii politice ca formă deosebită de activitate socială au apărut nu numai politicienii, dar și cei care îndeplineau în preajma lor funcții de consiliere. Cu toate acestea, deși are o tradiție înrădăcinată în adâncul istoriei, consultingul politic, în calitatea de instituție politică specifică, se constituie odată cu apariția premiselor pentru existența și funcționarea unei piețe relativ libere a serviciilor de consultanță.

#### **Referințe:**

1. Sartori G. Teoria democrației reinterpretată. - Iași: Polirom, 1999.
2. Холкин Д.В. Управленческий консалтинг в высшей школе // Университетское управление: практика и анализ. - 2004. - №2(31). - С.17-26.
3. Dicționar explicativ ilustrat al limbii române. - Chișinău: ARC, 2007, p.203; Tămaș S. Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică - București: Casa de editură și presă „Șansa” SRL, 1996.
4. Robert A.Dahl. Democrația și criticii ei. - Iași: Institutul European, 2002.
5. Deutsch Karl W. Analiza relațiilor internaționale. - Chișinău: Tehnica-Info, 2006.

*Prezentat la 20.02.2009*